

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток демократичної держави неможливий без ефективної системи місцевого самоврядування та належного розподілу владних повноважень між центральними і місцевими органами влади. Саме тому децентралізація влади є одним із найважливіших напрямів державної політики України. Вона спрямована на підвищення ефективності управління, забезпечення самостійності територіальних громад та реалізацію принципу народовладдя.

Особливої актуальності процес децентралізації набув після 2014 року, коли в Україні було розпочато комплексну реформу місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Її основною метою стало формування спроможних територіальних громад, передача їм значної частини повноважень і фінансових ресурсів, а також забезпечення ефективного надання адміністративних і соціальних послуг населенню.

Децентралізація має не лише адміністративний, а й конституційно-правовий характер, оскільки пов'язана зі змінами у механізмі реалізації публічної влади, розвитком місцевої демократії та вдосконаленням системи державного управління відповідно до європейських стандартів.

Проблема децентралізації влади в Україні полягає у необхідності створення ефективної системи місцевого самоврядування, яка б відповідала принципам демократичної держави та забезпечувала реальну самостійність територіальних громад. Протягом тривалого часу в Україні існувала надмірно централізована система управління, що знижувала ефективність діяльності місцевих органів влади та обмежувала можливості громад самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Незважаючи на значні результати реформи децентралізації, в Україні досі залишаються проблеми, пов'язані з нерівномірністю розвитку територіальних громад, недостатнім нормативним забезпеченням окремих аспектів реформи та необхідністю завершення конституційних змін у сфері місцевого самоврядування. Також важливим питанням є забезпечення балансу між децентралізацією влади та збереженням унітарного устрою держави.

Децентралізація влади — це процес передачі частини повноважень, фінансових ресурсів та відповідальності від центральних органів державної влади до органів місцевого самоврядування. Основною метою цього процесу є забезпечення ефективного управління територіями та створення умов для самостійного вирішення громадами питань місцевого значення.

Конституційні засади децентралізації закріплені у Конституції України. Зокрема, стаття 132 визначає, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах поєднання централізації та децентралізації у здійсненні державної влади. Важливе значення має також розділ XI Конституції України «Місьцеве самоврядування», у якому закріплюється право територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Важливим міжнародним документом у сфері місцевого самоврядування є Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Україною у 1997 році. У ній закріплено принцип автономності місцевого самоврядування, відповідно до якого органи місцевої влади повинні мати достатній рівень фінансової та організаційної самостійності.

Реформа децентралізації в Україні офіційно розпочалася у 2014 році після схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Основними напрямками реформи стали:

- * створення спроможних територіальних громад;
- * фінансова децентралізація;
- * реформа адміністративно-територіального устрою;

* передача значної частини повноважень органам місцевого самоврядування.

Одним із найважливіших елементів реформи стало добровільне об'єднання територіальних громад. У результаті цього процесу було сформовано нову систему територіальних громад, які отримали ширші можливості щодо управління місцевими ресурсами та розвитку інфраструктури.

Фінансова децентралізація забезпечила збільшення доходів місцевих бюджетів. Частина податкових надходжень була передана на місцевий рівень, що сприяло підвищенню фінансової незалежності громад. Завдяки цьому органи місцевого самоврядування отримали можливість самостійно фінансувати освітні, медичні та соціальні програми.

Водночас процес децентралізації супроводжується певними труднощами. Однією з основних проблем є нерівномірність розвитку територіальних громад. Частина громад має значний економічний потенціал, тоді як інші залишаються фінансово неспроможними та залежними від державної підтримки.

Іншою проблемою є необхідність завершення конституційної реформи у сфері місцевого самоврядування. Існує потреба у більш чіткому розмежуванні повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, а також у вдосконаленні механізмів державного контролю за діяльністю місцевих органів влади.

В умовах воєнного стану децентралізація набула особливого значення. Органи місцевого самоврядування відіграють важливу роль у забезпеченні життєдіяльності населення, координації гуманітарної допомоги, підтримці внутрішньо переміщених осіб та відновленні інфраструктури.

На сучасному етапі розвитку України децентралізація залишається одним із ключових напрямів демократичних перетворень. Вона сприяє розвитку громадянського суспільства, зміцненню демократичних інститутів та інтеграції України до європейського правового простору.

Отже, децентралізація влади є важливим конституційно-правовим процесом, спрямованим на вдосконалення системи публічного управління та розвиток місцевого самоврядування в Україні. Вона забезпечує передачу частини владних повноважень і фінансових ресурсів органам місцевого самоврядування, що сприяє підвищенню ефективності управління та наближенню влади до населення.

Реформа децентралізації стала одним із найуспішніших напрямів державних реформ в Україні. У результаті її реалізації було створено спроможні територіальні громади, зміцнено фінансову основу місцевого самоврядування та підвищено рівень участі громадян у вирішенні місцевих питань.

Водночас процес децентралізації потребує подальшого вдосконалення нормативно-правової бази, завершення конституційних змін та забезпечення рівномірного розвитку територіальних громад. Подальший розвиток децентралізації є важливою умовою демократичного розвитку України та її інтеграції до європейського співтовариства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк О. М. Правові засади здійснення реформи децентралізації органів виконавчої влади в Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2021. № 2(50). С. 112–117.
2. Батанов О. В., Скрипнюк О. В. Конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в Україні : монографія. Київ : Талком, 2021. 498 с.
3. Богів Я. Правові проблеми децентралізації влади у контексті реалізації народного суверенітету в Україні. *Історико-правовий часопис.* 2015. № 1. С. 45–49.
4. Децентралізація в Україні : офіційний портал. URL: <https://decentralization.gov.ua>

5. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовт. 1985 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
6. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р.
8. Лялюк О. Ю. Конституційне регулювання децентралізації публічної влади в контексті забезпечення сталого регіонального розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2026. № 93. С. 56–61.
9. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
10. Чудик Н.О., Мудрак Р.М. Імплементация принципів Європейської хартії місцевого самоврядування у вітчизняну систему місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* 2013. Випуск 23, том 1. С. 148-151